

XXIV. BIJDRAGE RINDERT BROUWER

SCHILDERVRIENDEN VAN VINCENT IN PARIJS (28.02.1886 - 19.02.1888)

inleiding: Vincent van Gogh in Parijs

van dit zelfportret
van Vincent van Gogh
uit 1889

Vincent ging vanuit Nuenen naar Antwerpen, waar hij aankwam op 24 november 1885 om daar les te nemen aan de kunstacademie en zijn kunst te verkopen. Maar na drie maanden was hij teleurgesteld in het onderwijs en de verkoopmogelijkheden voor zijn werk.

Op 28 februari 1886 vertrok hij naar Parijs en trok, volkomen onverwacht voor Theo, in bij zijn broer, die manager was bij de internationale kunsthandel Boussod, Valadon & Cie, de opvolger van Goupil & Cie. Ondanks de hechte band tussen beide broers viel het samenwonen niet altijd mee, het zachte karakter van een keurige Theo botste nog al eens met het felle karakter van een rommelige Vincent.

heeft fotograaf Tadao Cern
uit Litouwen een
'levensechte' foto gemaakt

Kort nadat Vincent in Parijs was aangekomen, startte hij begin maart 1886 aan het open atelier van kunstschilder Fernand Cormon (1845-1924). Daar kreeg hij drie maanden, tot juni 1886, teken- en schilderlessen, die hij net als in Antwerpen al snel teleurstellend vond.

Maar veel belangrijker was dat hij hier verschillende schilders leerde kennen met wie hij vriendschappen sloot: Émile Bernard, Henri de Toulouse-Lautrec, Paul Signac, Louis Anquetin

en John Peter Russell.

Vanaf 1886 exposeerde Theo van Gogh regelmatig werk van impressionisten op de entresol van het pand, waarin hij woonde, en bood zo een platform voor een nieuwe generatie kunstenaars. Door het bezoeken van deze exposities kwam Vincent in contact met weer andere schilders, met wie hij ook vrienden werd: Camille Pissaro, Armand Guillaumin, Paul Gauguin en Arnold Koning.

In deze bijdrage gaan we op zoek naar en op bezoek bij de graven van de Parijse schildervrienden van Vincent van Gogh, hieronder weergegeven met een fotoportret.

Er zijn drie afleveringen: begraven in A. Parijs, B. Frankrijk, **C. Buiten Frankrijk.**

 <i>Camille Pissarro</i>	 <i>Paul Signac</i>	LES AMIS PEINTRES DE VINCENT VAN GOGH À PARIS	 <i>Émile Bernard</i>	 <i>Armand Guillaumin</i>
 <i>Louis Anquetin</i>	 <i>Henri de Toulouse-Lautrec</i>	 <i>Arnold Koning</i>	 <i>Paul Gauguin</i>	 <i>John Peter Russell</i>

DEEL C. BEGRAVEN BUITEN FRANKRIJK : KONING, GAUGUIN EN RUSSELL

1. Arnold Hendrik Koning (Winschoten 02.04.1860 - Voorthuizen 20.01.1945)

met Maria Heeleij 1893

Arnold ('Nol') Koning werd in Winschoten geboren in een Groningse patriciërsfamilie van juristen en bestuurders. Na het gymnasium ging hij in Amsterdam studeren aan de Rijks-academie voor Beeldende Kunsten en daarna in Den Haag aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten. In 1887 vertrok hij voor een studiereis van negen maanden naar Parijs, waar hij kunsthandelaar Theo van Gogh ontmoette en zijn oudere broer Vincent. Terug in Nederland ging Koning weer in Den Haag wonen en reisde hij door Nederland om te schilderen. Met zijn jongere broer Edzard, die ook studeerde aan de Haagse Academie, maakte hij deel uit van de Haagse schilders-cultuur. In 1893 trouwde Arnold met Maria

met zijn zoon 1895

Catharina Heeleij (1872-1925) en verhuisde hij naar Rijswijk. Er werden uit het huwelijk twee kinderen geboren, Arnold Hendrik en Sarah Margareta. In 1897 verhuisde het gezin naar Ede. Na een scheiding in 1909 vertrok Arnold naar Voorthuizen. Daar liet hij een huis bouwen, hertrouwde in 1918 met Diedrika Johanna Hopster (1875-1978) en combineerde het schilderen met een eenvoudig bestaan als keuterboer. Op zijn schilderijtjes is dan vaak het kippenhok in zijn tuin terug te vinden. Na een val van de keldertrap in zijn huis overleed Koning op 20 januari 1945. Zijn vrouw stierf in 1978, 103 jaar oud. Arnold Koning is zijn hele leven de stijl van de Haagse school trouw gebleven. Hij schilderde het traditionele Nederlandse landschap van vissers en boeren in een losse, vloeiende stijl. De meeste landschappen zijn niet te lokaliseren, het ging hem om de sfeer van het cultuurlandschap. Zijn werk is duidelijk beïnvloed door Vincent van Gogh.

Arnold Koning en Vincent van Gogh

Tijdens zijn verblijf in Parijs maakte Arnold Koning in september 1887 kennis met kunsthandelaar Theo van Gogh, die hem voorstelde aan zijn broer Vincent. Het klikte tussen beide schilders, ze werkten geregeld samen in Vincents atelier aan de rue Lepic. Ook trokken ze geregeld de stad in op zoek naar onderwerpen. Het doek *Trappen op Montmartre* van Arnold Koning, nu in het bezit van het Van Gogh Museum is waarschijnlijk tijdens een van die sessies ontstaan. Na het vertrek van Vincent naar Arles ging Arnold enige tijd bij Theo wonen, maar hij miste Vincent en

keerde terug naar Nederland.

Dat Vincent zijn landgenoot waardeerde blijkt wel uit de brieven die hij aan Theo stuurde en waarin hij positief over Arnold sprak en Theo vroeg zijn groeten aan hem over te brengen. Ook met Arnold zelf heeft Vincent een aantal malen gecorrespondeerd: *Ge zult heel wat te vertellen hebben aan de lui in Holland van wat ge in Parijs zaagt.* Ze schreven elkaar op amicale toon en Arnold meldde dat hij misschien weer terug kwam naar Parijs en misschien zelfs naar Zuid-Frankrijk om Vincent op te zoeken. Het kwam er nooit van.

foto uit 1887: links met pet Arnold Koning, naast hem Vincent met baard en pijp, helemaal rechts Paul Gauguin, links voor Émile Bernard

graf van Arnold Koning : Voorthuizen - Begraafplaats Diepenbosch

Arnold Hendrik Koning, woonachtig in Voorthuizen, gemeente Barneveld, stierf op 20 januari 1945 op 84-jarige leeftijd, nadat hij in zijn huis van de keldertrap was gevallen. Hij werd begraven op de Algemene Begraafplaats Diepenbosch in Voorthuizen, Rubensstraat 71. In het graf werd in 1978 zijn (tweede) vrouw bijgezet. Op de grafsteen staan hun namen: *Hier rust*

Arnold Hendrik Koning
geb. 2-4-1860 te Winschoten, overl. 20-1-1945 te Voorthuizen en
Diedrika Johanna Koning-Hopster
geb. 9-3-1875 te Barneveld, overl. 29-8-1978 te Voorthuizen

2. Paul Gauguin (Parijs 07.06.1848 - Atuona 08.05.1903)

zelfportret 1893/94

Eugène Henri Paul Gauguin werd geboren in Parijs als zoon van een Franse journalist en een Peruaanse moeder. Op weg naar Peru in 1850 stierf zijn vader, waarna Paul met zijn moeder en zus vier jaar in Peru verbleven. De Peruaanse kunst zou hem later beïnvloeden. Toen hij zeven jaar oud was keerde de familie terug naar Frankrijk. Na school tekende Paul in 1865 voor vijf jaar bij de marine, daarna keerde hij terug naar Parijs. Hij huwde in 1873 met de Deense Mette Sophie Gad (1850-1920), met wie hij vijf kinderen kreeg. Hij werd een succesvolle beursmakelaar, ook werd hij kunstverzamelaar en een verdienstelijk amateurschilder. Toen in 1882 de beurs instortte, raakte Gauguin zijn baan kwijt. In 1884 verhuisde hij met zijn familie naar Kopenhagen. Een baan als textielverkoper mislukte, evenals zijn huwelijk. Hij

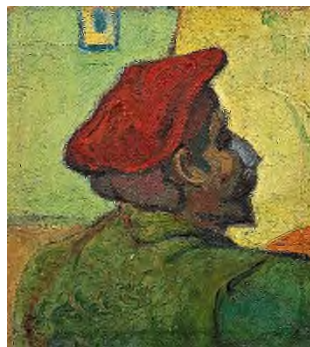

Paul Gauguin 1891

wilde fulltime schilderen en keerde in 1885 terug naar Parijs. In Parijs leerde Gauguin pas laat in 1887 Vincent kennen en er ontwikkelde zich een vriendschap. In januari 1888 vertrok Gauguin naar Bretagne, Van Gogh in februari naar Arles, maar ze bleven met elkaar corresponderen. In oktober 1888 kwam Gauguin ook naar Arles, waar hij met Van Gogh ging schilderen in Vincents *Gele Huis*, maar na een grote ruzie vertrok Gauguin. In 1891 vertrok hij naar Frans Polynesië om te ontsnappen aan 'alles wat kunstmatig en conventioneel was'. Eerst verbleef hij op Tahiti, daarna op het eiland Hiva Oa van de Marquesaseilanden, waar hij samenleefde met Paou'oura en waar hij vijf kinderen kreeg bij verschillende minnaressen. Op 54-jarige leeftijd stierf Paul Gauguin in 1903, ziek van syfilis en hartaanvallen. De stijl van Paul Gauguin wordt gekenschetst als postimpressionistisch, na 1891 als symbolistisch.

Paul Gauguin en Vincent van Gogh

Na een kortstondig contact en vriendschap in Parijs in eind 1887, arriveerde Paul Gauguin op 23 oktober 1888 bij Vincent van Gogh in Arles, de eerste stap naar de verwezenlijking van Vincents droom van een atelier in het Zuiden. Aanvankelijk werkten beide schilders goed samen. Gauguin maakte een portret van Vincent met de titel *De schilder van zonnebloemen*. Vincent schilderde *Portret van Gauguin* in hun atelier in Het Gele Huis. (beide in het Van Gogh Museum). Maar de vriendschap tussen beide schilders ging snel achteruit. Ze waren het bij-

Portret van Gauguin

De schilder van zonnebloemen

na nergens over eens, vooral niet over het schilderen. Op 23 december 1888 liep het totaal uit de hand. Gauguin verliet kwaad het huis, Vincent achtervolgde hem met een mes, maar ging toch terug. Die avond zou hij zijn oor, of een deel ervan, afsnijden en bij een lokale prostituée afleveren. Toen Paul Gauguin dit de volgende dag hoorde, lichtte hij Theo van Gogh in, verliet Arles en zou Vincent nooit meer zien. Toch bleven beide schilders bevriend en met elkaar corresponderen.

graf van Paul Gauguin : Cimetière Calvaire de Atuona sur l'île de Hiva Oa aux Marquises

Paul Gauguin werd begraven op het Cimetière Calvaire, gelegen op een heuvel ten oosten van de stad Atuona op het eiland Hiva Oa. Na aanvankelijke verwaarlozing werd het graf in 1921, 1929 en 1958 opgeknapt. Het bestaat nu uit massieve grote roodbruine vulkanische stenen, waarin de letters *Paul Gauguin 1903* zijn gegraveerd. Aan het hoofteind staat een boompje met grillige takken. En op het hoofteind van het graf staat een bronzen beeldje, een *Oviri*-figuur, de Tahitiaanse godin van rouw. Het is gemaakt naar een afgietsel van een keramisch beeldje, dat Gauguin in 1894 maakte. Op een steenworp afstand ligt het graf van Jacques Brel (1929-1978), die zijn laatste jaren op Hiva Oa verbleef.

3. John Peter Russell (Sydney 16.06.1858 - Sydney 22.04.1930)

zelfportret 1886/87

John Peter Russell werd in Sidney geboren in een familie van industriëlen van Schotse afkomst, die hun fortuin verdienden in de staalindustrie in Australië. Hij voltooide zijn technische opleiding in Engeland, maar had al van jongs af aan een passie voor schilderen. Na de dood van zijn vader in 1879 erfde hij een groot fortuin en besloot zich volledig aan het schilderen te wijden. Hij schreef zich in 1881 in aan de Slade School of Fine Art in Londen en vestigde zich vervolgens in 1884 in Parijs, waar hij lessen volgde in het atelier van Fernand Cormon, waar hij veel jonge schilders ontmoette, o.a. Émile Bernard, Louis Anquetin en Henri de Toulouse Lautrec. Ook ontmoette hij daar Vincent van Gogh en raakte bevriend met hem.

John Peter Russell 1888

Russell trouwde op 8 februari 1888 in Parijs met de Italiaanse Marianna Antoinetta Mattiocco, het model van Auguste Rodin. In dat jaar verhuisde hij naar het eiland Belle-Île in Bretagne, waar hij zijn woonhuis in Bangor liet bouwen, door de lokale bevolking *Le Chateau Anglais* genoemd. Het paar kreeg 11 kinderen van wie er zes, vijf zonen en een dochter, overleefden. Russell werkte er vaak samen met Claude Monet en Henri Matisse; ook Rodin werkte er.

In 1907 stierf zijn vrouw Marianna aan kanker. Verdrietig bracht Russell haar lichaam in een roeiboot naar Belle Île en begroef haar naast zijn huis. Hij vernietigde toen naar schatting 400 van zijn schilderijen. Russell verliet Bretagne, zwierf door Europa en hertrouwde in 1913 met de Amerikaanse zangeres Caroline De Witt Merrill. Hij keerde in 1920 terug naar Australië naar de omgeving van Sydney, waar hij in een vissershuisje ging wonen en een kleine houten studio had aan de haven van Sydney. Hij kreeg in 1930 een fatale hartaanval.

Russell schilderde in de stijl van het impressionisme, vooral *en plein air*.

John Peter Russell en Vincent van Gogh

Zowel John Peter Russell als Vincent van Gogh studeerden in Parijs bij Fernand Cormon. Zij sloten een levenslange vriendschap met elkaar. Omdat beiden buitenlanders waren in de Parijse avant-garde scene, hadden ze een bijzondere band met elkaar. Vincent was een regelmatige gast in het atelier van Russell, dat zich net als het pand van Theo en Vincent van Gogh in Montmartre bevond. In oktober 1886 overtuigde Russell Van Gogh eindelijk om voor hem

*John Peter Russell, 1886/88
Five studies of Vincent van Gogh*

te poseren. Het werd een prachtig gelijkend portret, waar bijna onzichtbaar op te lezen is *Vincent pictor en amitié* (Vincent schilder, in vriendschap). Het werd Vincent van Goghs favoriete afbeelding van zichzelf. Het schilderij werd in 1938 aangekocht door het Van Gogh Museum. Een vel met vijf portretstudies van Vincent door Russell is te zien in de Art Gallery of New South Wales.

Na Vincents vertrek naar de Provence bleven Van Gogh en Russell door correspondentie met elkaar in contact.

*John Peter Russell
Vincent van Gogh, 1886*

graf van John Peter Russell : South Pacific Ocean

Sydney Harbour, ca. 1922

In april 1930, toen Russell bezig was een rotsmuurtje te bouwen in zijn tuin, kreeg hij een fatale hartaanval. In overeenstemming met zijn agnostische levensovertuiging, werd hij gecremeerd en werd zijn as verstrooid in de Stille Oceaan. En zo hoopte hij ooit weer aan te spoelen bij zijn geliefde Belle-Île in Bretagne.

Rochers de Belle-Île, ca. 1900